

Προς μια υπέρβαση του ανθρώπου. Υπερανθρωπισμός - Μετανθρωπισμός. Ιστορικές συνιστώσες.

Επιστήμες / Επιστήμη και Θρησκεία

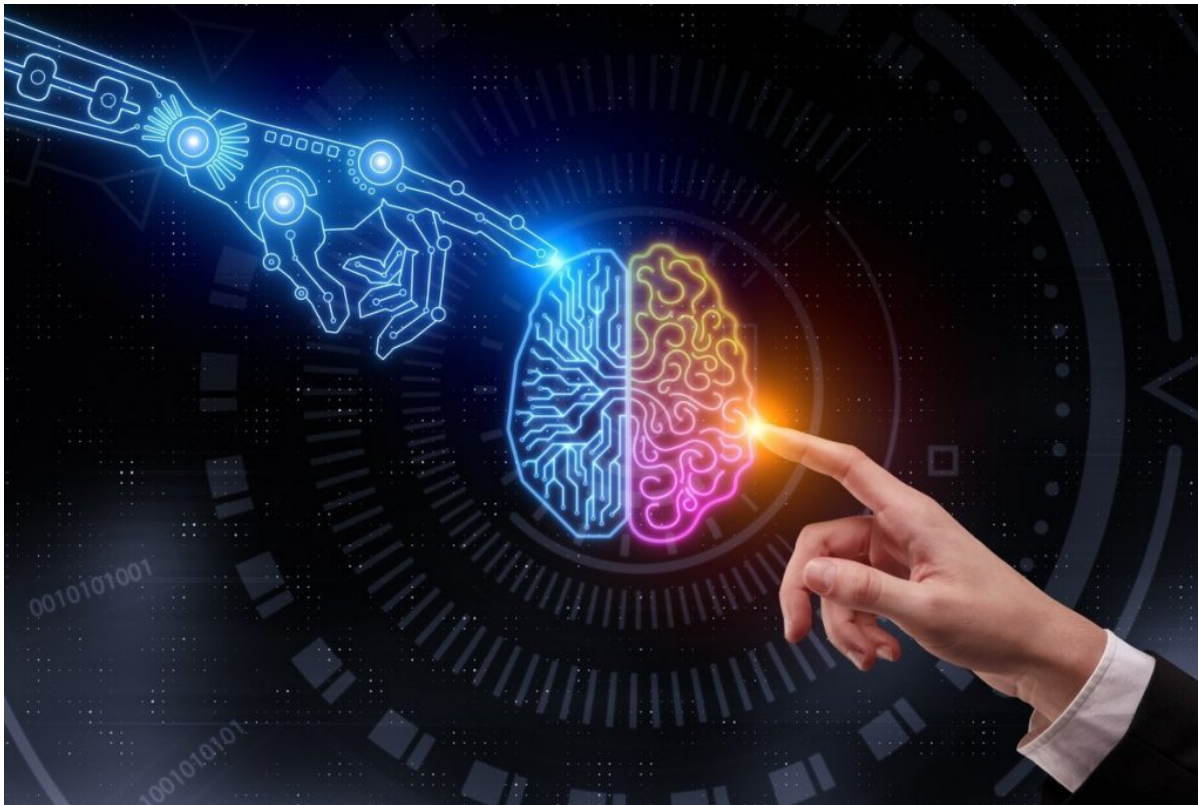
Νίκη Χασάπη, Θεολόγος MSc Θεολογίας

Το FM-2030 μοιάζει με όνομα ραδιοφωνικού σταθμού. Ή με μοντέλο μαχητικού αεροσκάφους. Πρόκειται όμως για όνομα ανθρώπου. Ο Fereidoun M.Esfandiary με καταγωγή από το Ιράν, γεννήθηκε το 1930 στο Βέλγιο. Καθηγητής μελλοντικών σπουδών σε διάφορα πανεπιστήμια της Αμερικής, άλλαξε νόμιμα το όνομά του το 1970 σε FM-2030^[1]. Η αλλαγή αυτή έγινε για να εκφράσει την φιλοσοφία του σχετικά με τον άνθρωπο και τις κοινωνικές συμβάσεις του. Πίστευε ότι η ανθρώπινη φύση μπορεί και πρέπει να αλλάξει σε κάτι που δεν θα περιορίζεται από τα κοινωνικά και βιολογικά δεδομένα^[2].

Όσον αφορά στην επιλογή του ονόματος, όπως ο ίδιος δήλωνε, τα δύο αρχικά σήμαιναν το προγενέστερο όνομά του αλλά και το FutureMan (Οάνθρωπος του μέλλοντος), ενώ το 2030 σήμαινε αφενός τη χρονιά εκείνη που θα γιόρταζε τα 100

χρόνια ζωής του και αφετέρου τις τεράστιες αλλαγές που θα επέλθουν στην ανθρωπότητα λόγω της τεχνολογίας, ώστε να μπορούν οι άνθρωποι να ζήσουν αιώνια[3]. Δυστυχώς ο ίδιος πέθανε το 2000, αλλά φρόντισε να συντηρηθεί το σώμα του σε υγρό άζωτο, σε μια από τις εταιρείες που εφαρμόζουν την τεχνική της κρυογονικής, έτσι ώστε όταν η τεχνολογική εξέλιξη το επιτρέψει, να μπορέσει να αναστηθεί[4]. Το όραμα του FM-2030 ενέπνευσε μια ολόκληρη γενιά υπεραισιόδοξων φουτουριστών, τους *UpWingers*, οι οποίοι μπορούν να θεωρηθούν ως οι πρώτοι εμπνευστές του κινήματος του υπερανθρωπισμού[5].

Ο Υπερανθρωπισμός είναι ένα φιλοσοφικό και όχι μόνο κίνημα, το οποίο συνδέεται και πολλές φορές συγχέεται με τον Μετανθρωπισμό. Τα δύο αυτά κινήματα προσβλέπουν σε μία εκρηκτική αλλαγή της ανθρωπότητας στα αμέσως επόμενα χρόνια. Αιτία και αφορμή για τη δημιουργία αυτών των κινήματων υπήρξε αφενός, η αιώνια ανάγκη του ανθρώπου να νικήσει τα γηρατειά και τον θάνατο και αφετέρου η εκπληκτική ανάπτυξη της τεχνοεπιστήμης. Ο όρος Υπερανθρωπισμός είναι η επικρατέστερη ελληνική μετάφραση του Transhumanism. Εναλλακτικά μπορούμε να γίνει χρήση και του όρου Διανθρωπισμός. Τον όρο στην αγγλική του μορφή, δημιούργησε ο γνωστός βιολόγος και πρώτος γενικός διευθυντής της Unesco, Julius Huxley, με τον οποίο ήθελε να εκφράσει την πίστη του ότι ο άνθρωπος μπορεί να ξεπεράσει όχι μόνο τον εαυτό του, αλλά και την ανθρώπινη φύση του, χωρίς ωστόσο να πάψει να είναι άνθρωπος[6].

Οι περισσότεροι υπερανθρωπιστές, θεωρούν ότι το κίνημά τους έχει τις ρίζες του

στον αναγεννησιακό Ανθρωπισμό και στις ιδέες του *Novum Organum* του Francis Bacon, την κληρονομιά των Isaac Newton, Thomas Hobbes, John Locke, Immanuel Kant, και Marquis de Condorcet, οι οποίοι έδιναν έμφαση στην επιστήμη και στον ορθό λόγο[7]. Παράλληλα, σημαντική επίδραση άσκησε και η μηχανιστική αντίληψη του René Descartes για τον άνθρωπο ο οποίος υποστήριζε την ιδέα ότι η ψυχή μπορεί να επιβιώσει χωρίς το σώμα. Αρκετά χρόνια αργότερα, η θεωρία της εξέλιξης του Δαρβίνου και η δημοσίευση της *Προέλευσης των Ειδών* το 1859, συντέλεσαν στην εδραίωση της άποψης ότι ο άνθρωπος είναι ένα είδος το οποίο βρίσκεται σε συνεχή εξέλιξη και επιδέχεται βελτίωσης όχι μόνο από τη φύση, αλλά και από τον ίδιο τον άνθρωπο μέσω της τεχνολογίας.

Με την αυγή του 20^{ου} αιώνα και τις νέες ανακαλύψεις, ξεκίνησαν και οι πρώτες ιδέες για την δραματική αλλαγή που θα μπορούσε να επιφέρει η τεχνολογία στην ανθρώπινη φύση. Η ανακάλυψη των γονιδίων στο τέλος του 19^{ου} αι. και ο ρόλος τους στην κληρονομικότητα[8], αποτέλεσαν τη βάση πάνω στην οποία θεμελιώθηκε ολόκληρη η επιστήμη της γενετικής. Το 1923, ο Βρετανός βιοχημικός Haldane, εξέδωσε το πολυσυζητημένο βιβλίο του με τίτλο: *Daedalus; or, Science and the Future*, με το οποίο προέβλεψε μεταξύ άλλων, την ευγονική και την εξωσωματική γονιμοποίηση[9]. Από εκεί και πέρα ξεκίνησε μία εκπληκτική μελλοντολογία, με τους επιστήμονες και τους συγγραφείς επιστημονικής φαντασίας να ανταγωνίζονται στην πρωτοτυπία των επιτευγμάτων, τα οποία θα μπορούσε να επιτύχει ο άνθρωπος στα επόμενα χρόνια.

Η εξέλιξη της ΤΝ και της ρομποτικής σε συνδυασμό με την εμφάνιση της γενετικής επιστήμης και τις εκπληκτικές εφαρμογές της, όπως είναι οι γονιδιακές μεταλλάξεις φυτών και ζώων, η κλωνοποίηση, οι γονιδιακές θεραπείες ασθενειών, οι προγεννητικές διαγνώσεις, η γενετική μηχανική, οι τρισδιάστατες εκτυπώσεις βιολογικών οργάνων, η ανάπτυξη της κρυογονικής, της νανοτεχνολογίας, της πλαστικής χειρουργικής, αλλά και κοινωνικές αλλαγές, όπως η παγκοσμιοποίηση και η εκκοσμίκευση του θρησκευτικού φαινομένου, η σχετικοποίηση πολλών ζητημάτων όπως η ταυτότητα φύλου και η σύνθεση της οικογένειας κ.α., συνετέλεσαν στη δημιουργία ομάδων επιστημόνων και φιλοσόφων με ριζοσπαστικά οράματα, τόσο για την οργάνωση και τον χαρακτήρα των μελλοντικών κοινωνιών, όσο και για την ίδια την ανθρώπινη φύση.

Το 1988 δημιουργήθηκε το περιοδικό *Extropy Magazine*, από τον Βρετανό φιλόσοφο Max More, ο οποίος μπορεί να χαρακτηριστεί ως ο πατέρας του σύγχρονου Υπερανθρωπισμού. Ενδεικτική της φιλοσοφίας του, όπως και στην περίπτωση του FM-2030 που αναφέραμε στην αρχή της ενότητας, είναι η αλλαγή που έκανε το 1990 στο όνομά του, από Max T. O'Connor σε Max More, θέλοντας να

υπονοήσει την άενη εξέλιξη της ανθρώπινης φύσης[10]. Την ίδια χρονιά, ο επιστήμονας της ρομποτικής, Hans Moravec εξέδωσε το βιβλίο του *Mind Children*, με το οποίο έκανε προβλέψεις σχετικά με το μέλλον του ανθρώπου και του Υπερανθρωπισμού[11], ενώ ο Ray Kurzweil, Αμερικανός επιστήμονας των υπολογιστών, εφευρέτης, συγγραφέας και νυν Διευθυντής της Google στον τομέα της μηχανικής εκμάθησης και επεξεργασίας φυσικής γλώσσας, την ίδια περίοδο ξεκινά τις δραστηριότητές του, οι οποίες θα τον καθιερώσουν ως πρωτοπόρο στον τομέα της ΤΝ και έναν από τους βασικούς συντελεστές του Υπερανθρωπισμού-Μετανθρωπισμού[12].

Δέκα χρόνια αργότερα ο Nick Bostrom, Σουηδός καθηγητής της φιλοσοφίας στο Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης με σπουδές στη θεωρητική φυσική, την υπολογιστική νευροεπιστήμη, τη λογική και την ΤΝ[13], θα δημιουργήσει μαζί με τον Βρετανό φιλόσοφο David Pearce την Παγκόσμια Ένωση Υπερανθρωπιστών (ΠΕΥ), μία μη κερδοσκοπική οργάνωση, με στόχο αφενός να φέρει σε επαφή και να οργανώσει τις διάφορες ομάδες υπερανθρωπιστών και αφετέρου, σε συνεργασία με κοινωνικούς θεσμούς, να προωθήσει την ανάπτυξη των σύγχρονων τεχνολογιών προς όφελος των ανθρώπων[14], επισημαίνοντας παράλληλα τους πιθανούς κινδύνους από μία κακή χρήση της τεχνολογίας, αλλά και υπερασπιζόμενος το κίνημα, έναντι μιας μερίδας επιστημόνων τους λεγόμενους βιοσυντηρητικούς, οι οποίοι αντιτίθενται στον Υπερανθρωπισμό.[15] Η ΠΕΥ βρήκε γρήγορα ανταπόκριση και εξαπλώθηκε μέσω του διαδικτύου σε ολόκληρο τον κόσμο. Σήμερα αριθμεί περίπου τρεις χιλιάδες μέλη, σε περισσότερες από εκατό χώρες παγκοσμίως[16].

Το κίνημα του Υπερανθρωπισμού συνδέεται στενά με αυτό του Μετανθρωπισμού. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι πολλοί μελετητές, όταν αναφέρονται στον όρο Μετανθρωπισμός, παραπέμπουν σε βιβλία με θέμα τον Υπερανθρωπισμό[17]. Χαρακτηριστικό παράδειγμα ο Nick Bostrom, ο οποίος σε κάποια δοκίμιά του αναφέρεται στον Υπερανθρωπισμό και σε άλλα στον Μετανθρωπισμό, χωρίς να γίνεται φανερό η μεταξύ τους διαχωριστική γραμμή[18]. Ο ίδιος παραδέχεται τη ασάφεια που υπάρχει γύρω από τους δύο αυτούς όρους, αναγνωρίζοντας την ανάγκη να γίνει μια αλλαγή στη χρήση τους[19].

Σύμφωνα με τον Cary Wolfe, καθηγητή αγγλικής φιλολογίας στο πανεπιστήμιο Ricetων Η.Π.Α. και ιδρυτικό συντάκτη της σειράς Posthumanities, στο University of Minnesota Press, ο όρος *Posthumanism*, ο οποίος μεταφράζεται στην ελληνική ως *Μετανθρωπισμός*, αν και άρχισε να χρησιμοποιείται ευρέως από τη δεκαετία του 1990, εντούτοις οι προϋποθέσεις του βρίσκονται στη δεκαετία του 1960, στα γραπτά του διάσημου φιλοσόφου, ψυχολόγου και συγγραφέα Michel Foucault. Σε αυτά ο Foucault εκφράζει την άποψη ότι ο άνθρωπος δεν είναι το αυτονόητο

επίκεντρο της σκέψης και της επιστήμης, αλλά μία σύγχρονη επινόηση, η οποία κάποτε θα εξαφανιστεί[20]. Γύρω στη δεκαετία του 1990 αρκετοί συγγραφείς άρχισαν να χρησιμοποιούν τον όρο, αλλά όχι πάντα με την ίδια σημασία. O Ray Kurzweil, η Αμερικανίδα Καθηγήτρια της Ιστορίας της Συνείδησης στο τμήμα Φεμινιστικών σπουδών του Πανεπιστημίου της Καλιφόρνια, Donna Huraway, η Katherin Hayles, Αμερικανίδα κριτικός της Μεταμοντέρνας Λογοτεχνίας, ο Stefan Lorenz Sorgner, Γερμανός φιλόσοφος, ο Francisco Varela, Χιλιανός βιολόγος, φιλόσοφος, επιστήμονας της κυβερνητικής και νευροεπιστήμονας και αρκετοί άλλοι είναι ανάμεσα στους συγγραφείς που δίνουν από έναν διαφορετικό ορισμό στον Μετανθρωπισμό. Το ερώτημα που προκύπτει είναι αν ταυτίζεται ο Υπεράνθρωπος με τον Μετάνθρωπο. Πρόκειται για διαφορά ορολογίας ή για σημασιολογική διαφορά;

[Διαβάστε ολόκληρη τη μελέτη εδώ](#)

Παραπομπές:

[1] D. Martin, «Futurist Known as FM-2030 Is Dead at 69», στον διαδικτυακό τόπο: <https://www.nytimes.com/2000/07/11/us/futurist-known-as-fm-2030-is-dead-at-69.html> (ημερομηνία ανάκτησης: 3-1-2021).

[2] Οπ.

[3] Οπ.

[4] Οπ.

[5] N. Bostrom, «A History of Transhumanist Thought», στον διαδικτυακό τόπο: <https://www.nickbostrom.com/> (ημερομηνία ανάκτησης: 3-1-2021) 13.

[6] Οπ., 7.

[7] Οπ., 2.

[8] Κ. Κρίμπα, «Η ανακάλυψη της δομής του DNA», στον διαδικτυακό τόπο: <https://www.kathimerini.gr/world/490486/i-anakalypsi-tis-domis-toy-dna/> (ημερομηνία ανάκτησης: 4-1-2021).

[9]N. Bostrom, «A History of Transhumanist Thought»,5.

[10]Όπ.,14.

[11]H. Moravec, *Mind Children,The Future of Robote and Human Intelligence* (London: Harvard University Press, 1988)2.

[12]R. Kurzweil, «AboutRayKurzweil» στονδιαδικτυακότόπο: <https://www.kurzweilai.net/introduction-ray-kurzweil>(ημερομηνία ανάκτησης 5/1/2021).

[13]N.Bostrom, «Bio», στον διαδικτυακό τόπο: <https://www.nickbostrom.com/#bio> (ημερομηνία ανάκτησης: 4-1-2021).

[14]S. A. Hays, «Transhumanism», στον διαδικτυακό τόπο: <https://www.britannica.com/topic/transhumanism> (ημερομηνία ανάκτησης: 4-1-2021).

[15]N. Bostrom, « A History of Transhumanist Thought»,23

[16]. Όπ.,16.

[17]Βλ. Ιω. Πλεξίδα «Το τέλος του ανθρώπου: μία χριστιανική προσέγγιση στην έννοια του μετανθρώπου» στο: Δ. Γερούκαλης, Σ. Γουνελάς, Αθ. Μουστάκης, Δ. Μπεκριδάκης, Ιω. Πλεξίδας, *Μετάνθρωπος. Ζώντας σε έναν ψηφιακό κόσμο*. επιμ. Δ. Γερούκαλης (Αθήνα: εκδ.Αρμός,2018)186.

[18]Βλ. N. Bostrom, «InDefenceofPosthuman Dignity»,*Bioethics*,Vol.19, No 3, 202-214 καιπρβλ. N. Bostrom, «A History of Transhumanist Thought», στονδιαδικτυακότόπο: <https://www.nickbostrom.com/#bio> (ημερομηνίαανάκτησης: 4-1-2021).

[19]N. Bostrom, «Why I want to be A Posthuman When I Grow Up»,στονδιαδικτυακότόπο: <https://www.nickbostrom.com> (ημερομηνίαανάκτησης: 4-1-2021).

[20]C. Wolfe, *What is Posthumanism?*(Minneapolis: Univercity of Minnesota Press,2010)xii.

<https://bit.ly/3yOslQ2>